

Chemoterapie je nedílnou součástí managementu pacientek s onkologickou diagnózou. Přestože bylo v rámci odstraňování nežádoucích účinků chemoterapie dosaženo v poslední době významných úspěchů, léčba chemoterapií indukované alopecie (CIA) zůstává stále terapeutickým problémem, který je spojen se zhoršením tolerance onkologické léčby a celkové kvality života.

Chladicí čepice pro redukci výskytu chemoterapií indukované alopecie

Ing. VERONIKA CIBULOVÁ

Pacientská organizace VERONICA, z.ú.

CIA je zapříčiněna působením chemoterapeutika na vlasový folikul, je závislá na typu chemoterapeutika a bývá ve většině případů reverzibilní. Historicky byla zkoušena řada postupů za účelem snížení výskytu a závažnosti projevů CIA. Jejich podstatou je omezení prokrvení vlasové části hlavy po dobu podávání chemoterapie a z toho plynoucí redukce kontaktu buněk vlasového folikulu s toxickou látkou. Zatímco užití farmakologických metod nepřineslo pozitivní výsledky, nasazování tzv. skalpového turniketu (speciální pomůcka pro stlačení cév ve vlasové části hlavy) prokázalo pozitivní efekt u CIA po podání doxorubicinu. Tato metoda však nedoznala širšího využití,

zejména kvůli výskytu častých nežádoucích účinků, mj. bolestí hlavy.

Řízená hypotermie vlasaté části hlavy pomocí chladicí čepice vede k vazokonstrikci kožních cév a představuje zavedenou metodu, která je běžně využívána ke snížení incidence CIA v mnoha zemích po celém světě. Efektivita metody byla ověřena řadou prospektivních studií. Pacienti s hypotermií vlasaté části hlavy si při aplikaci chemoterapie zachovali signifikantně vyšší hustotu vlasů (měřeno trichometrem) než kontrolní skupina. Za efektivní použití čepiček je v literatuře považováno, pokud 80 % pacientek vypadá méně než 50 % vlasů, resp. ztráta

VERONICA
pacientská
organizace

Pacientská organizace Veronica sdružuje pacientky s karcinomem endometria, vulvy, vaječníků, děložního hrdla a ženy s genetickou mutací BRCA 1 a BRCA 2.

www.pacientska-organizace.cz

vlasů není tak výrazná, aby musely nosit paruku.

Nyní probíhá na Gynekologicko-porodnické klinice VFN a 1. LF v Praze klinická studie s cílem prokázat, zda využití prototypu chladicí čepice s výměnnými chladicími gely sníží incidenci alopecie.

MUDr. Lukáš Dostálek, vedoucí investiční klinické studie, říká: „*Naše metoda je založená na ruční výměně chladicího média. Její výhodou je nižší pořizovací cena a logistická jednoduchost vyplývající z absence jednotky nutné k ochlazování okruhu. Vyvinuli jsme systém chlazení založený na výměně chladicích gelů v látkové čepici vlastní výroby, které šije bývalá pacientka. Chladicí gely jsou před vložením do čepice umístěny do mrazáku o teplotě -21 °C a poté přímo vloženy do látkové čepice. Je nutné v průběhu chemoterapeutického cyklu čepice s gely několikrát vyměnit.*“

Za účelem ověření teplotní stability systému byl proveden experiment, kdy byly do prototypu umístěny tři tepelné senzory zaznamenávající teplotu zařízení při kontaktu s vlasovou částí hlavy. Test provedl fyzik z Fyzikálního ústavu Akademie věd České republiky.

PhDr. Šárka Slabá, Ph.D., klinická psycholožka Gynekologicko-porodnické kliniky ve Všeobecné fakultní nemocnici v Praze, říká:

▲ Šicí dílna a šití látkových čepiček

„Vlasy jsou pro většinu žen důležitou součástí jejich vzhledu a identity. Pokud jsou se svými vlasy spokojené, jsou spokojené i samy se sebou. Je to jeden z prvních vnějších znaků, které vnímáme v interpersonálním kontaktu a který také, svým způsobem, vypovídá o „své nositelce“ – jakou má náladu, jak o sebe pečuje apod.

Podle posledních studií až 50 % žen s rakovinou považuje vypadávání vlasů za nejvíce traumatický aspekt chemoterapie. Pro 8 % z nich dokonce tak traumatický, že by ze strachu z vypadávání vlasů léčbu dokonce odmítly. Z psychologických aspektů se nejčastěji uvádí, že ženy, které ztratí vlasy při chemoterapii, vykazují oproti ženám s rakovinou, které nepřišly o vlasy, nižší sebevědomí, vyšší míru úzkosti a nižší kvalitu života.

Dalším traumatizujícím bodem je to, že pro mnohé pacientky je vypadávání vlasů signálem pro okolní svět, že mají rakovinu. Pokud nechtějí sdílet tuto informaci s ostatními, často se obávají tohoto vedlejšího účinku chemoterapie více než jiných komplikací léčby. Mohou tak alopecii vnímat jako neustálou připomínku nemoci/léčby, která navíc zabraňuje udržet jejich diagnózu v soukromí. Následuje pocit, že musí lidem o diagnóze říct, i když nechtějí.

Každá žena je jiná, a to platí i ve způsobu, jak se se ztrátou vlasů vyrovnává. Ty, které se s faktem vypadávání vlasů vyrovnávají lépe, jsou ženy s funkčním rodinným zázemím, dobrým sebehodnocením a také optimistickým náhledem na svět. Hůře se s alopecii vyrovnávají ženy, které jsou v nefunkčních vztazích, s nízkým sebevědomím

a zvýšenou mírou úzkosti. To však neplatí stoprocentně, stejně jako ve všem i zde jsou výjimky.

Pro všechny je však největší motivací se uzdravit, a to přes všechny překážky. Pokud ale můžeme léčbu ovlivnit a snížit vedlejší účinky už tak traumatizující léčby/nemoci (využití chladících čepiček), přispíváme tím ke zvýšení kvality života pacientek, což je jistě cíl, který stojí za to.“

Mgr. Dana Strachotová, zdravotní sestra Onkogynekologického stacionáře ve Všeobecné fakultní nemocnici v Praze, která se stará o pacientky se zhoubnými gynekologickými nádory, vysvětluje:

„Závažné gynekologické onemocnění a jeho léčba pomocí chemoterapie je náročné období, ani v tomto období ale žena nepřestává být ženou. Kromě zdravotních otázek, které jsou vždy na prvním místě, řeší i jiné problémy. Velmi nepříjemně ženy vnímají ztrátu vlasů, která je vedlejším účinkem některých léků podávaných při léčbě.

Naše pacientky se velmi ochotně zapojují do experimentálního užívání chladící čepičky, i když úspěch není stoprocentně zaručen. Aplikace chladu na vlasovou část hlavy po dobu cca 4–6 hodin není nic příjemného, ale pacientky většinou jdou do této akce s nadšením a ochotou jistě nepohodlí vydržet.

Od žen opakovaně slyšíme, že i kdyby se nám podařilo zachránit alespoň část vlasů nebo se nám podařilo zkrátit období bez vlasů o několik týdnů nebo měsíců, chtějí tuto čepičku používat.“

▲ Sestra Eva Římalová s chladícím gelem v Onkogynekologickém stacionáři

▲ Chladicí gely nakoupené díky podpoře společnosti Roche, Diagnostics Division

Ing. Veronika Cibulová

Pacientská organizace VERONICA, z.ú., Na Folimance 2155/15, Praha 2
Kontakt: info@pacientska-organizace.cz

Je tajemnicí pacientské organizace VERONICA a ředitelkou nadačního fondu Hippokrates, který zpřijemňuje stonání závažně nemocným pacientkám s gynekologickými malignitami v Onkogynekologickém centru VFN v Praze. Nadační fond kultivuje prostředí, kde se pacientky léčí, poskytuje jim a jejich příbuzným informační materiály a pořádá celorepublikové osvětové kampaně propagující prevenci některých závažných gynekologických onemocnění.